

Cé cé cé pé

(1.1)

Nagyapám németül számol az asztalnál. Ez maradt meg. Ez mindenesetre megmaradt a nagyapámból. Nem értem, amiket beszél, és szépen kihegyezi a ceruzáit. A fotel mályvaszínű huzata kikopott a karfánál. A nagyszüleim szobájában mályvaszínű a kályha. Meséli nagyapám a *János vitézt*, azt értem. Furcsán beszél magában, és nem vesz tudomást rólam, ezt végképp nem értem. Nem a halálról szól.

(3.2)

Gyerekkori ügyek. Ez-az megvan, akkor is, ha konkrétan alig emlékszem valamire. Nemigen emlékszem, de hát ehhez képest a későbbiekre végképp sehogy. Erős jelenetek a környezetük nélkül. Bajnóczyék sötét előszobája. Hogy hol állt a tévéjük. Bajnóczy anyukájára is emlékszem. Magára Bajnóczyra. Az idétlen hőzentrógeres rövidnadrágjaira. Bajnóczy tiroli bőrgatyája. A Csengeryben laktak, közel a Hunyadi térhez, körgangos házban, volt bábszínházjátéka, bábszínházast játszottunk. Két hatalmas, szárnyas ablak között állt a televízió, ment benne a Tatabánya–Fradi-meccs, egyáltalán nem kellett állítgatni az antennát, mint a Pásztoréknál. Szünetben monoszkóp és pogácsa, nem olyan finom, mint amit nagyanyám süített bridzsezéshez. Jó, de nem annyira jó. Ami van, letakarja mindazt, ami volt, lefödi, beássa, egyszerűen eltévednél, ha egy ötven évvel ezelőtti helyzetbe visszatennének. Nem találnál haza. Nem találnád a kulcsot.

(5.1)

Kifordulnál a boltból a szag miatt. A kékülő parizer miatt. A kívül, körbe-körbe kékes, beljebb zöld, középen pörsenésesen vöröslő parizer szaga miatt. Bödönben tárolták a tejfölt. Volt tejföl? Vaj? Egy szép nő a húsrészlegnél, annak lehetett nézni a mellét. A kötényt a mellén. Nem mosolyog, nem néz senkire, dühösen vagdossa a parizert, közben nekitámaszkodik a pultnak, és a kurva istent szapulja. Fekete zsírcsík volt elöl keresztben a köpenyén, ahogy a pultnak dől a fáradságtól.

(4.1)

Egy ideig simán meg tudtam enni a tejbegrízt. Először a kórházban hánytam tőle, nem keverték ki rendesen, összetapadt a gríz, göbös lett. Teli volt cseresznye nagyságú bögökkel. Nincs mese, muszáj volt megenni. Nem kifejezetten töltötte belém, aki töltötte, egy piros hajú ápolónő, viszont addig nem vette el a kanalat a számtól, amíg le nem nyeltem valahogy. Megettem, rögtön kihánytam. Úgy, hogy felültem az ágyon, és zsupsz. Az volt a sorrend, hogy előbb még visszafeküdtem, aztán hirtelen felültem, és előre, az ágy lába felé. Előre nézek, fölfelé, a

lábam elé, jobbra, akárhová, nézelődök, mint bárki más. Úgy látszik, nem eszek meg akármit. Úgy látszik, most már valószínűleg évekig béke lesz.

(3.3)

Átjártam a Bajnóczyhoz unalmamban. Fejeltünk az előszobában a prima kis pötytyös gumilasztijával. Nem tudott fejelni, de szeretett, szörnyen untam. Ráfejelem, bemegy. Ha gyengébben fejelem meg a gumilasztiját, azt is bevédi. És bosszankodik. Visszavágó, integet dühösen. Gyengén fejelem, kivédi, nem örül, hanem diadalmas. Mentem hozzájuk tévézni meg pogácsázni. Bartával néztük a *Tell Vilmos* című sorozatot, izgalmas volt. Ők közelebb laktak, a Rózsa utcában, elfelejtettem, hányas szám. Elfelejtettem, melyik ház. Egy emelet, körgang, a sarokban a közös vécé. Barta tudott focizni. Bolyongtunk a pincéjükben. Jó a pinceszag. A forradalom alatt levonult az egész család a pincébe. Jó a pinceszag. Korhadó tűzifa. Bajnóczynak nem volt testvére. Bartának se. Kajtárnak se, Onodinak se. Egyszer a Pásztoréknál is tévéztem, de csak egyszer. Neki sem volt testvére.

(2.1)

A zsidóház annyit tesz, hogy az összes lakó zsidó. Mindenki, még a házmester Horowitz is. A viceházmester nem. A mienk zsidóház volt. Nagyszüleim a Horthy Miklós úton laktak, épp szemben a Hadik kávéházzal, ostrom után költöztek a Szondyba, elcserélték a zsidó tulajdonossal a Horthy Miklós úti lakást. Illetve akkor már nem volt mindenki zsidó a házban, mert például Vértessy néni nem volt zsidó, és itt laktak egy darabig a Szendreyék, meg néhány prolicsalád a földszinti apró lakásokban. Két Szendrey fiú volt. Fogalmam se volt arról, mi az, hogy zsidó. Mi az, hogy zsidó?

(3.4)

1956 telén a húgom kétoldali tüdő- és mellhártyagyulladásra kapott, miközben a szüleink összezártak minket, hogy egyszerre legyünk túl a kanyarón. Már nem voltak reflexei, amikor a mentő bevitte a László kórházba. Ezt ő mesélte nekem. Anyánktól tudja. Komoly tél, hatalmas hótorlaszokkal. Kerülgette a mentő a hótorlaszokat. Volt egy flanel cumizós rongydarabja, rojtos csücsökkel, azzal csiklandozta magát az orra alatt, miközben szopta a hüvelykujját. Birizgálta az orrát, és cumizott. Úgy adták be neki az injekciót, hogy a nővér fölemelte a bokájánál fogva. A szüleim egy ablak mögül nézték tehetetlenül, ahogy üvölt a fájdalomtól. Egy idős ápolónő leült az ágya mellé, és belekanalazta az ételt. Mikor már jobban volt, fölkelhetett, a földig érő hálóingjében mászkált a kórházban. Lement a pincébe, elkapták, visszavitték, ezt is ő mesélte. Nem hiszem, hogy emlékszik rá. Lehet, hogy emlékszik. A másik kórteremben fekvő idősebb kisfiúval barátkozott, erre emlékszik, meg egy lányról szóló képeskönyvre, állandóan azt nézegette. Óvodába megy a kislány. Vagy iskolába. Lehet, hogy ezekre tényleg emlékszik. Színes rajz, a kislány lábujjhegyen állva felakasztja a micisapkját a fogasra.

(2.2)

Bridzsezés közben Loli néni és Miki bácsi folyton a zsidókat emlegette. Folyton nem, de sokszor, és én nem kérdeztem meg tőlük, hogy mi az a zsidó. Zsidó, punktum, de mit kell őket ennyire emlegetni. Ha kérdeztem valami ilyesmit, másra terelték a szót. Hogy megy az iskola, satöbbi. Előjött, mert előhozták, sokszor mondták ki azt a szót, hogy zsidó. Zsidó, és három pikk. Loli szép nő, csinos kalappal. Még csinosabb svájcsapkában. Leveszi a sapkáját az előszobai tükör előtt, olyan gondosan, mintha egy idegen férfi előtt vetkőzne. Megigazítja a frizuráját. Ne próbáld elképzelni. Alattunk, az egyik társbérletben egy elhülyült bokszoló lakott a betegesen sovány feleségével, az biztos nem volt zsidó. Az a nő mindig micisapkában járt. Jól áll a nőknön a micisapka. Ha már nagyon balhézott a bokszoló, az egyik szomszéd kihívta a rendőroket. Kapaszkodott a korlátba, gumibottal ütötték a kezét, hogy engedje el. Elengedte, elvitték.

(4.2)

Hajdani cselédlakások. A cselédeknek az udvar végéből induló cselédlépcsőn kellett járniuk, amíg ki nem tört a demokrácia. Földszinti szoba-konyhás lakások, egyformák, a házmesterlakás is. Kivéve a hátsó lépcső mellett, az akkora, mint az emeletiek, hosszú előszobával, balra a konyha és a cselédszoba, az előszobából nyílik a spájz, a vécé és a fürdőszoba, jobbra két szoba, az egyik udvari, a másik az utcára néz. Igazi prolik laktak itt is, a két nagyobb fiú isten tudja, miket művelhetett. Koszosak voltak, ez szó szerint értendő. Lassanként elköltöztek a házunkból a zsidók. Vagy egyszerre? A cselédlépcsőn senki sem közlekedett, nem is takarították. Hordtuk föl a tűzifát a cselédlépcsőn az apámmal. A szemet is. Tetszett ez a cselédlépcső, izgalmas volt, végimentél az udvaron a pincelejáratig, ott kezdődött. Keskeny, de a kovácsoltvas rács ugyanolyan csinosan kidolgozott. Furán kopog az udvaron a klinkertégla, izgalmas. Túl hangosan kopog, próbálsz lábujjhegyen lépkedni, hiába. Észrevesz-e valaki, hogy na, ez a kis úrifíú mit mászkál itt összevissza. Az egyik udvarról nyíló szobakonyhában egy néhai csendőr élt a feleségével meg a nálam pár évvel idősebb lányukkal. Nagyon nyomorúságosan éltek. A húgom jóban volt vele, a lány szerint mindig tanult, ki akarták menekíteni a szülei ebből a nyomorból. Egyszer a cselédlépcsőn találkoztam vele. Mentem lefelé, jött föl. Megállított, eltartott magától. Kigombolta a blúzát. Két gomb. Nagyon meleg volt. Aztán begombolta.

(4.3)

Csak sejtéd, hogy nézel ki, és mi látszik belőled. Ha végképp nem tudod, inkább bizonytalankodsz, megnézed a tükörben. A fényképeid szórakoztatnak és zavarnak is, mert el kell fogadnod, viszont nem téged mutatnak. Két fotó, egymásnak támasztott papírlap kártyavár, alig változó arckifejezések, melankólia és ironia, nem komoly, nem vészes, egyikén mintha mosolyognál. Viszont igen kedélyesen üldögélsz egy karosszékben. Másokra ez nem vonatkozik, ők olyan könnyen olyanná lesznek, amilyen a fotójuk, legfőljebb az egyik jobb kép róluk, a másik pocsékabb. Azért tudod, hogy így van, mert még ha nem érdekel is az illető, szívesen megnézed még egyszer. A rólad készült fénykép jobban érdekel, de egy

idő múltán már nemigen van kedved megnézni, az arckép, amelyet rólad csinált valaki, úgyis inkább ahhoz a valakihez tartozik. Jött szemben a cselédlépcsőházban a földszinten lakó lány, megállított és kigombolta a blúzát. Aztán visszagombolta, és otthagyt. Fölmentem, bezárkóztam a fürdőszobába, és percekig néztem magam a tükörben. Néztem, hogy mit nézett.

(2.3)

Állandóan átrendeztük a lakást. Túl sokan voltunk, a felnőttek keresték a legjobb megoldást. Hurcolkodtunk egyik szobából a másikba, nem volt jó megoldás. Egyáltalán nem oldottak meg semmit. A szüleim a középső szobában aludtak, két rökamié a szoba két falán, anyám a kályha és a fal között. Az ágy mellett éjjeliszekrény, rajta egy holland vázából lett lámpa, rózsaszín selyemernyővel. Alján fodrok. Apám a másik falnál, az ő éjjeliszekrényén egy japán vázából készült lámpa, festett selyemernyővel. Eredeti japán darab, Annus néni hozta Amerikából, hálából, hogy a nagypapa annyit segítette őket. Az ernyőn is, a lámpán is japán mesevilág, életképek. Nagy, hármás ablakok, plafonig fa tokkal, huzatos az egész lakás, állítólag bombatalálat érte a szemben lévő házat, ami addig szintén három emeletes volt, de csak kettőt építettek vissza. Az ablak alatt guriasztal kis kerekkel, apró virágmintás, csontszínű, nem hófehér porcelán kávéscsészék, néhány teáscsésze is, szintén abból a készletből. Kávéskanna, cukortartó, tejkiöntő, összetört mindig egy-kettő, lassacskán elfogytak. Elfogy minden. Anyám vett modern, színes kerámia kávéscsészéket, valami ismert keramikusnő csinálta, mondta elégedetten. *Valami és ismert*. Mind más színű, lehetett variálni, hogy sárga csésze, zöld kistányér.

(2.4)

Rózsaszínű csésze, kék kistányér. A nagyszüleim sárgaréz török kávéfőző készletét és a cukortartót egy tálcán, a guriasztalon tartottuk. Apám főzte a kávé egy villany kávéfőzőn. Esténként elővette a török készlethez való sárgaréz kávédarálót, és darált. A kávé is maga pörkölte. Ez nem túl nosztalgikus így? Nem túlzottan nosztalgikus ez az egész? Bekészítette a kávé, és reggel, amikor fölbredt, először a főzőt kapcsolta be. Aztán ez meg az, szabályosan, katonás rendben.

(2.5)

Anyám sosem szokott hozzá, hogy nem Budán lakik. Nem a Horthy Miklós út, hanem csak egy jellegzetes, kissé görbülő pesti utca, ahol egyetlen házat sem tataroznak ki. Alattunk a nem jut eszembe kikék laktak, a férfi ténylegesen nem volt normális, időnként felhallatszott a lichthofból, ahogy üvöltözik. A fiúkat a szomszéd lány istápolgatta. Félttem az öreg Horowiczról, mert sántikált. Várnagy Jóska a sok lányával az első emeleten, a lifttel szemben, ők nem tudom, mikor költöztek ide. Kérdeztem tőle, mondta, elfelejtettem. Már nem tudom megkérdezni. És a Kovácsék.

(2.6)

Kovács néni a gang végében, a korlátnak dőlve. Könyököl a korláton, jön haza a fia. Összetalálkozunk a kapuban, heló, igyekszünk föl a lépcsőn. Lelassít, megáll, pofákat vág, mutogat. A hóna alatt egy vívótór. Az anyám, suttogja, és nézi a plafont. Nincs plafon, nézi az eget. A lépcsőházat. Mindenhol jön le a vakolat. Loholok föl a harmadikra, látom, ahogy a Kovácsné fiacskája megy a folyosón. Lassan ment. Ernőnek hívták. Ervin? Üvölt vele az anyja.

(2.7)

Horowicz, jókora fej, sok fehér haj, gumiban végződő sétabot, el kellett kérnem tőle a pincekulcsot. Mentünk a pincébe fáért, szólt az apám, hogy induljak előre, és kérjem el a pincekulcsot. Leszaladtam a harmadikról, azzal még nem volt semmi probléma, de aztán a házmesterlakás ajtajában már kicsit meg voltam szeppenve. Álldogáltam az ajtó előtt, nem kopogtam, majd csak történik valami. Kidugta a fejét az öreg Horowicz, a markomba nyomta a kulcsot. Biccentett. Előrebillent a sok fehér haja. Ez történt. A pince izgalmas volt.

(2.8)

Vittük a kosarat és a szeneszákokat, apám kinyitotta a lakatot, kigurította a nagy tuskót, és kezdte fejszével hasogatni a szépen felslichtolt fát. Két zsák megtelt, még egy zsákot megtöltött szénnel. A tojás alakú széndarabok összevissza gurultak. Német brikett. Fölszaladtam a lifthez, tartottam az ajtaját, amíg az apám egyenként felcipelte a három zsákot a rozoga lépcsőn. Be a liftbe, visszament, elfújta a gyertyát. Gyertyával világítottunk. Meg petróleumlámpával. Belakatolta a faajtót, bezárta a rácsos pinceajtót, visszaadta a kulcsot a Horowicznak, fellifteztünk a harmadikra, egyenként behúzgáltuk a zsákokat, a ládába pakoltuk, és kész. Már csak fűteni kellett a három cserépkályhát. Jó meleg volt. Csak a szobákban volt meleg, meg a fürdőszobában hetente kétszer, amikor fürdéshez begyújtottak a henger alakú vaskályhába. A konyhában is meleg volt a főzés miatt. Az előszoba és a vécé mindig jéghideg, télen rossz volt vécére járni. Azzal ijesztgettem a húgomat, hogy kívülről lekapcsoltam a villanyt, és a spájzablakból partvissal zörgettem a vécéablakot. Huhogtam is hozzá. Tudta, hogy én vagyok, mégis félt.

(5.2)

A lányok mutogatták a popsijukat Leányfalun, az üdülőben. Berohan négy vagy öt lány, lehajolnak, lesodorják magukról a bugyit, széjjelhúzzák a feneküket. Betódulnak az üdülő hálótermébe a lányok, átjönnek a mi szobánkba, egymás mellé állnak, megfordulnak, letolják a bugyijukat, egyszerre csinálják, mint egy balettkar. Aztán kirohannak. Begyakorolták. Reggelire hitlerszalonnát adnak, meleg tejet, pillével a tetején. Öklendezel tőle. Kivágódik az ajtó, bejön egy csomó lány, megfordulnak, letolják a fenekükről a bugyit, előrehajolnak. Nem látom az arcukat. Nem látok semmit, egy bokor mögött állunk, megfogom a kezét valakinek. Nem merem megölelni. Várja, hogy megöleljem, történjen már valami, de azt hogy kell. Eljövünk onnan, futni kell a többiek után, akkor eleresztem a kezét.

(2.9)

Átkeresztelték a Horthy Miklóst Bartók Bélára. Anyám soha nem mondta volna, hogy Bartók Béla út, pedig jól ismerte Bartók Béla fiát, Bartók első felesége a nagyanyám barátnője volt. Igaz, azt sem mondta, hogy Horthy Miklós út, inkább nem mondott semmit erről az egésztől. Tudod, ahol laktunk a háború előtt, mondta, ha nagyon kérdeztem. Az ostrom előtt, mindig így emlegette. De nem kérdeztem nagyon.

(2.10)

Illetve mondta, hogy Horthy Miklós út, akár kérdeztem, akár nem.